

Vzpomínka na prof. Josefa Češku, DrSc.

Dne 29. října zemřel ve věku 92 let profesor dějin starověku, dlouholetý vedoucí Katedry starověké kultury (nynější Ústav klasických studií) a někdejší proděkan pro vědu a výzkum na Filozofické fakultě MU Josef Češka.

Rodák z Kuřimi strávil svá gymnaziální léta v Tišnově a po odkladu, způsobeném uzavřením českých vysokých škol v roce 1939, vystudoval na brněnské univerzitě obory historie a klasická filologie. Docentem Masarykovy univerzity (tehdejší Univerzity J. E. Purkyně) se stal roku 1963 a pět let nato byl jmenován řádným profesorem. Po Vladimíru Grohovi byl druhým zdejším pedagogem, specializujícím se primárně na dějiny starověku.

Jako první v České republice založil úspěšnou školu studia pozdní antiky a publikoval v této oblasti závažná, dodnes vysoko ceněná díla. Na jednom z předních míst je třeba jmenovat jeho vynikající překlad pozdně antického historika Ammiana Marcellina, který umožnil české veřejnosti seznámit se s nejvýznamnějším římským historikem posledních dvou století antiky. Při práci na tomto překladu vytvořil a publikoval také některé mezinárodní vědou uznané konjektury Ammianova textu.

Širší veřejnost, která přijala překlad Ammianova díla velmi příznivě (vyšel již dvakrát), Josefa Češku zná rovněž jako autora mnohých erudovaných prologů a epilogů k různým překladům z antických literatur, jako tvůrce hesel v naší *Encyklopedii antiky* či v *Encyklopedii archeologie*.

Ve své vědecké práci se kromě textové kritiky Ammianových *Res gestae* zabýval diferenciací otroků období římského principátu, ekonomickým vývojem pozdně antických měst, vztahem římského impéria k některým barbarským kmenům, tzv.

pádem říše západořímské i dalšími tématy z antických dějin, a především pak vztahy římského státu a křesťanské církve (monografie *Římský stát a katolická církev ve IV. století* z roku 1983; v roce 1998 vyšla na podobné téma kniha rozhovorů Jiřího Hanuše s Josefem Češkou, nazvaná *Od katakomb ke světové církvi*). Studentům, ale i zájemcům z řad veřejnosti byla určena jeho dvoje neobyčejně podrobná skripta *Římský dominát a Poslední století antiky*, která probírají všechny oblasti vývoje pozdně antického světa a sledují jeho povlnou přeměnu ve svět středověký, podobně jako jeho monografie z roku 2000, vydaná v nakladatelství Vyšehrad Praha a nazvaná *Zánik antického světa*.

K zásluhám prof. Češky nepochybně patří jeho precizní práce s antickými, řecky i latinsky psanými prameny, která může být příkladem pro všechny současné mladé vědce, jeho přesvědčení, že historik

starověku by měl vždy přistupovat ad fontes, a bez této znalosti nepodléhat sebemodernějším, logickým, ale výpovědím dobových pramenů odporujícím konstrukcím. Jeho článek o politickém pozadí, na němž vzniklo christologické učení Athanasia z Alexandrie v Egyptě, s nímž souvisejí počátky současné katolické víry, byl v roce 1976 převzat do prestižní ediční řady, která obsahuje světový výběr z výsledků bádání o antice a je příznačně nazvána *Wege der Forschung*, konkrétně do svazku *Die Kirche angesichts der Konstantinischen Wende*. Této pocty se tehdy badatelům ze střední a východní Evropy nedostávalo právě často.

Úplnou bibliografii jeho děl najdou zájemci ve Sborníku prací Filozofické fakulty Masarykovy univerzity E 33, 1988, str. 9–19, a její pokračování v časopise *Graeco-Latina Brunensia* 1998/99, č. 3–4, str. 7–9.

Díky práci, již vykonal v oblasti bádání o pozdní antice, se dnes na Masarykově univerzitě široce rozvíjejí pozdně antická studia a jejím posluchačům je nabízena řada přednášek s touto tematikou. Jeho dobrá pověst měla zajisté vliv i na to, že se na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity podařilo akreditovat samostatný obor Dějiny starověku, včetně doktorského studia.

Jako pedagog pomohl vychovat řadu absolventů oboru historie, kteří jej vesměs pamatují jako hluboce vzdělaného, náročného, ale laskavého učitele, který dovedl pro svůj obor nadchnout mnohé.

S prof. Josefem Češkou jsme se v užším kruhu rozloučili 5. listopadu letošního roku. Na Masarykově univerzitě jej však i nadále budeme s úctou připomínat, a to nejenom při představování významných koryfejí našeho oboru v Úvodu do dějin starověku.

J. Bednaříková

Redakci Universitas došlo

pokračování ze str. 26

Petra Vejvodová, **Transnational Forms of Contemporary Neo-Nazi Activity in Europe from the Perspective of Czech Neo-Nazis**. Masarykova univerzita. Brno 2014. ISBN 978-80-210-7148-3.

Evropské neonacistické hnutí se ze své ideologické podstaty staví negativně vůči globalizaci a mezinárodní migraci. Přesto samo těchto fenoménů využívá k sjednocování se na evropské a celosvětové úrovni ve snaze vytvořit jednotné hnutí, které bude schopné prosadit vlastní ideologii. V Evropě pozorujeme výrazné posilování mezinárodních vazeb mezi neonacisty z jednotlivých zemí, posilování vzájemných kontaktů a narůstající počet aktivit s mezinárodní účastí. Viditelné je rychlé šíření se jednotlivých konceptů a strategií a upevňování společné ideologie nacionálního socialismu s velmi jasnou vizí bílé Evropy. Cílem anglicky psané publikace je analyzovat transnacionalizaci neonacistického hnutí, a to z perspektivy českých neonacistů. Publikace nabízí vhled do představy neonacistického hnutí o Evropě, představuje ideologii sjednocující jednotlivá národní neonacistická hnutí. Také představuje neonacistické koncepty a strategie jako příklady transnacionalizace. Dále identifikuje formy konkrétních aktivit mezinárodní spolupráce.

pokračování na str. 47